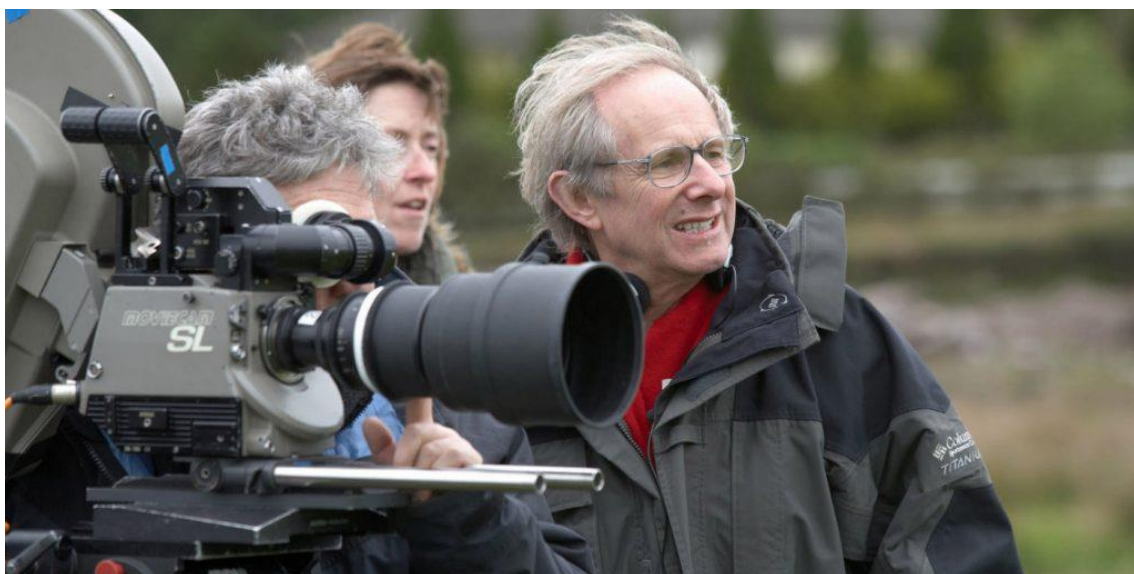

Ken Loach
Retrospectiva
Gener-febrer 2018

Ken Loach, la consciència social

Ha guanyat la Palma d'Or de Cannes en dues ocasions, però és molt improbable que li atorguin un Oscar sota la benedicció de Donald Trump. Des de finals dels anys seixanta, els seus films alimenten la consciència social europea contra les injustícies laborals, les desigualtats racials o els abusos de l'Estat contra els més desvalguts. Hereu de la millor tradició realista britànica, l'autor d'*I, Daniel Blake* no només incideix en el present, sinó que també ha viatjat per la història per posar el dit a la nafra del conflicte irlandès (*The Wind That Shakes the Barley*) o de la Guerra Civil Espanyola (*Land and Freedom*).

Ken Loach visita la Filмотeca el dimarts 30 de gener de 2018 per presentar la projecció del seu darrer film, *I, Daniel Blake*.

Agraïm la col·laboració del British Council

Només nou cineastes poden presumir d'haver rebut en dues ocasions la màxima distinció del festival de Cannes. El 2016 l'exquisit club format per Kusturica, Haneke, Coppola o els germans Dardenne –que van visitar la Filmoteca el 2017– s'ampliava amb Ken Loach. El britànic, en la seva tretzena participació al festival francès, repetia Palma d'Or amb *I, Daniel Blake*, després d'haver-la guanyat deu anys abans per *El viento que agita la cebada*. “El cinema ha de mantenir una postura de lluita contra el poder. Un altre model de societat és possible i fins i tot necessari enfront del que ha imposat aquests anys el neoliberalisme”, reblava un veterà Loach, sempre combatiu i utòpic. I és que els moviments polítics, les lluites socials, la classe treballadora, la reivindicació dels drets i la dignitat de les persones han estat sempre al centre del discurs, sòlid i coherent, d'aquest autor que ha comptat amb còmplices habituals com la productora Rebecca O'Brien o el guionista Paul Laverty.

Loach va entrar en contacte amb el teatre mentre estudiava Dret a Oxford, però de seguida es va sentir més atret pel món audiovisual. A principis dels seixanta va accedir a una beca a la BBC i la seva carrera comença lligada a la televisió, amb docudrames hereus del Free Cinema. *Kes* (1969), el seu segon llargmetratge, ja el consagra internacionalment, però la seva oposició a la política de Margaret Thatcher té repercussions sobre la seva carrera professional, greument afectada durant la dècada dels vuitanta. Quan la dreta deixa el poder, Loach reapareix per convertir-se en un notari implacable de la seva cara més fosca, ja sigui retratant les clavegueres del conflicte nord-irlandès a *Agenda oculta*, com en les cròniques dels estralls de l'atur, les retallades i les polítiques socials restrictives, protagonitzades pels estrats més desfavorits i marginats de la societat en films com *Riff-Raff*, *Plouen pedres*, *Ladybird*, *Ladybird* o *El nombre es Joe*.

Amb el seu característic estil despullat, sobri i realista, amb una aposta clara per la naturalitat extrema en les interpretacions, Ken Loach també s'acosta a altres escenaris, latituds i moments històrics, com la Guerra Civil espanyola en la celebrada *Tierra y libertad*, l'exili nicaragüenc a *La canción de Carla*, la immigració mexicana als Estats Units a *Pan y rosas* o l'activisme nord-irlandès més primitiu a *El viento que agita la cebada* o *Jimmy's Hall*. Després d'aquest film anuncia que es retira del cinema, però el retorn dels conservadors al govern el fa tornar a les constants més identificables del seu cinema amb *I, Daniel Blake*, el dur i emotiu drama d'un humil treballador atrapat en el laberint burocràtic del sistema socio-sanitari britànic.

La retrospectiva que la Filmoteca li dedica per arrencar la programació 2018 inclou 16 dels seus llargmetratges, amb el privilegi de comptar amb la presència del mateix Loach, el 30 de gener, per presentar la seva darrera pel·lícula a la Sala Chomón.

Ken Loach

(Nuneaton, Anglaterra, 1936).

Té les primeres experiències com a director fent diverses sèries per la BBC. Dels seus inicis a la televisió, algunes sèries i films tenen certa rellevància (*Cathy Come Home*, *Up the Junction*, *The Big Flame*, *Days of Hope*, *The Rank and File*).

Hereu del Neorealisme, del documental britànic i del Free Cinema, comparteix amb aquests estils i moviments la idea de mostrar les realitats socials i les vides de les classes treballadores.

Censurat durant el mandat de la Dama de Ferro, Margaret Thatcher, amb molts documentals fets per a televisió que no van veure la llum. Combat el tatcherisme amb el seu cinema protesta.

Debuta com a cineasta l'any 1967, i es dona a conèixer amb *Kes* (1969).

Estil i característiques

Des dels seus inicis com a director, conrea el realisme social i té una visió socialista i d'esquerrès. Per al cineasta, el cinema ha de ser un reflex de la societat.

Desenvolupa un estil naturalista, treballa a partir de tècniques documentals, de caràcter observacional, amb influències brechtianes, i sovint utilitza veus en off i *voice-overs*.

Els seus eixos temàtics són les dificultats de la vida dels obrers, les injustícies socials i la crítica al sistema capitalista. També tracta en diversos films el conflicte Gran Bretanya-Irlanda. Es mostra receptiu amb els problemes juvenils, i el seu estil té una intencionalitat didàctica i social.

La seva principal preocupació és la gent: considera als marginats, als dèbils, als exclosos. Els seus protagonistes són treballadors, anti-herois, eterns perdedors, supervivents del sistema. Vol mostrar l'interior de les persones i la seva força. El problema no és en l'individu, sinó en la pressió de la societat i el sistema cap a aquest. Li interessa la lluita entre l'home i el poder.

Hi ha molta improvisació dels actors, sovint no-professionals, que no saben el diàleg dels altres o què passarà en el film. Loach confia en el seu instint per dotar de sorpresa i espontaneïtat les seves escenes. Busca actors de la mateixa zona i classe social a la qual pertanyen els personatges en el film, dotant-los així de realisme i donant importància a les variants lingüístiques.

Agita la consciència de l'espectador. Transmet emocions, vol convèncer de les desigualtats que denuncia, i utilitza l'humor i el sarcasme com a arma de resistència.

Tot i fer diversos treballs amb el guionista Jim Allen, la majoria de guions dels seus films són de Paul Laverty, considerat la parella artística i mà dreta del director. Els productors Tony Garnett i Rebecca O'Brien també són molt importants en la carrera del director.

En tots els seus films es fa una anàlisi política de l'època, sempre amb una visió crítica i realista del sistema. Les històries reclamen justícia social, mostren la seva disconformitat davant el món a través de drames realistes tràgics. Tot i ser criticat per aquesta tendència a les reivindicacions de les classes populars i, a vegades, acusat de fer demagògia, és dels directors més compromesos que hi ha hagut, sempre alçant-se contra les injustícies i mostrant disconformitat.

Loach és un dels gran directors de la història del cinema britànic.

The Angels' Share

Pel·lícules del cicle Ken Loach

Family Life *Vida de família.* 1971

Int.: Sandy Ratcliff, Bill Dean, Grace Cave. Gran Bretanya. VOSC. 105'

El pes de la família sobre l'individu en un film sobre l'embaràs d'una jove i l'intent dels seus pares perquè avorti. Una decisió que agreujarà els seus problemes psíquics fins al punt d'acabar tancada en un centre de salut mental.

Dijous 11 de gener / 20.00 h

Dimecres 17 de gener / 21.30 h

Riff-Raff. 1991

Int: Emer McCourt, Robert Carlyle, Ricky Tomlinson, Jimmy Coleman. Gran Bretanya. VOSC. 92'. Projectió en DCP.

Loach fa una obra de ficció amb el to despullat d'un documental. Enregistra la vida diària d'una colla de paletes que han arribat de diversos llocs d'Anglaterra per treballar en una casa de Londres. Una crònica de la marginació sorprenentment sotmesa a un to de comèdia negra sarcàstica i sagnant.

Divendres 12 de gener / 17.00 h

Diumenge 21 de gener / 21.30 h

Hidden Agenda *Agenda oculta.* 1990

Int: Frances McDormand, Brian Cox, Brad Dourif, Mai Zetterling, Bernard Bloch, John Benfield, Jim Norton. Gran Bretanya. VOSE. 108'

"El punt de partida va ser un intent de documental de denúncia contra la policia anglesa a Irlanda del Nord. Més tard es va elaborar el guió d'un film de ficció que, sota l'estructura d'un thriller, qüestionava el paper del govern britànic" (Àngel Quintana). És un film polític apassionant amb el qual Ken Loach va començar a gaudir d'èxit de públic en l'àmbit internacional.

Divendres 12 de gener / 19.30 h

Dissabte 20 de gener / 19.30 h

Raining Stones *Plouen pedres*. 1993

Int.: Bruce Jones, Julie Brown, Gemma Phoenix. Gran Bretanya. VOSC. 90'. Projectió en DCP.

“Loach insisteix en el drama extirpat de l’asfalt” (Luis Martínez). El pare d’una família poc adinerada del nord d’Anglaterra lluitarà per aconseguir, com a bon catòlic, el millor vestit per a la primera comunió de la seva filla.

Diumenge 14 de gener / 19.00 h

Dijous 18 de gener / 20.30 h

Kes. 1969

Int: David Bradley, Colin Welland, Lynne Perrie, Freddie Fletcher, Brian Glover, Bob Blowes. Gran Bretanya. VOSC. 110'. Projectió en DCP.

En Billy prové d’una família trencada i té problemes a l’escola. La seva existència, buida i sense cap esperança, fa un tomb el dia que troba un esparver, el qual decideix ensinistrar i a què dedicarà tot el seu temps. “Amb un tema que es prestava al sentimentalisme, Loach ha fet un film de gran maduresa en què es pot trobar a plena llum tota una societat empresonada en els seus marcs, prejudicis i rutines” (Michel Climent).

Dimarts 16 de gener / 21.30 h

Divendres 19 de gener / 19.30 h

Ladybird, Ladybird. 1994

Int.: Crissy Rock, Vladimir Vega, Ray Winstone, Sandie Lavelle, Mauricio Venegas, Clare Perkins, Jason Stracey. Gran Bretanya. VOSC. 101’

Punyent crítica del sistema que narra la història d’una dona amb quatre fills i la lluita per recuperar-los dels serveis socials britànics. Una batalla que emprendre amb l’aparició a la seva vida de Jorge, un refugiat hispanoamericà que li dona l’esperança de poder refer la seva llar.

Divendres 19 de gener / 17.00 h

Dijous 25 de gener / 21.30 h

My Name is Joe *Mi nombre es Joe*. 1998

Int.: Peter Mullan, Louise Goodall, Gary Lewis, Lorraine McIntosh, David McKay.

Gran Bretanya-Espanya-Alemanya. VOSE. 105'

Una nova clau de volta sobre el tema que més interessa Ken Loach: la situació paupèrrima de les classes obreres angleses i la devastació que van causar a la Gran Bretanya les polítiques neoliberals. En aquesta ocasió, l'acció se situa a un dels barris més empobrits de Glasgow, i se centra en els intents d'alguns marginats –un aturat exalcohòlic, dos drogoaddictes amb un fill– de reintegrar-se a la societat. Peter Mullan va rebre el premi al millor actor a Cannes pel seu paper protagonista en aquesta tragèdia amb tocs de comèdia i tendresa típicament loachiana.

Dimarts 23 de gener / 20.00 h

Dimecres 31 de gener / 18.30 h

Land and Freedom *Tierra y libertad*. 1995

Int: Ian Hart, Icíar Bollaín, Rosana Pastor, Tom Gilroy, Jordi Dauder. Gran Bretanya-Espanya-Alemanya-Itàlia-França. VOSE. 109'

Loach s'acosta a la nostra Guerra Civil d'una manera realista, emotiva i pletòrica, plena d'autenticitat, especialment en algunes escenes que semblen improvisades. Més que decantar-se per una divisió maniquea entre els vencedors i els vençuts, el cineasta es concentra a mostrar com les dissensions internes de les diferents faccions que defensaven la República van dur a una pèrdua de les il·lusions i les esperances, fins a arribar a la derrota final.

Dimecres 24 de gener / 20.00 h

Diumenge 28 de gener / 19.30 h

I, Daniel Blake *Yo, Daniel Blake*. 2016

Int.: Daye Johns, Hayley Squires, Briana Shann, Dylan McKiernan. Gran Bretanya-França-Bèlgica. VOSE. 100'. Projectió en DCP.

Drama social fresc i humà que narra la història de Daniel Blake, un fuster anglès de 59 anys que per primera vegada es veu obligat a acudir a assistència social per problemes cardíacs. Tot i que el metge li prohibeix treballar, es veurà obligat a fer-ho si no vol rebre una sanció. A l'oficina d'ocupació coneix una mare soltera amb qui s'ajudaran mútuament per combatre la burocràcia de l'administració anglesa. Guanyadora de la Palma d'Or al festival de Cannes del 2016.

Dimarts 30 de gener / 20.00 h amb **presentació a càrrec de Ken Loach**

Dissabte 3 de febrer / 19.30 h

I, Daniel Blake

The Navigators *La cuadrilla*. 2001

Int.: Dean Andrews, Tom Craig, Joe Duttine, Steve Huison, Venn Tracey, Sean Glenn.
Gran Bretanya-Espanya-Alemanya. VOSE. 93'

Rob Dawber, un sindicalista de Sheffield, abans de morir a conseqüència d'una malaltia laboral, va escriure un guió sobre les seves experiències, el qual Loach va posar en imatges. Ambientat a principis dels noranta, en època de govern conservador, narra el procés de privatització dels ferrocarrils britànics i la seva adjudicació a empreses externes.

Dijous 1 de febrer / 17.00 h

Diumenge 11 de febrer / 22.00 h

It's a Free World *En un mundo libre...* 2007

Int.: Kierston Wareing, Juliet Ellis, Leslaw Zurek, Joe Siffleet, Colin Caughlin. Polònia-Itàlia-Gran Bretanya-Espanya-Alemanya. VOSE. 96'

Guardonada amb el premi al millor guió al Festival de Venècia, *It's a Free World* narra la història d'una mare soltera de classe mitjana que, després de ser acomiadada de la seva enèsima feina, decideix crear amb la seva companya de pis una agència de contractació temporal per a immigrants. Loach explora les paradoxes humanes des de l'òptica d'aquesta empresària amoral –amb qui l'espectador arriba a sentir empatia–, que comença sent una víctima i acaba per col·laborar en el cercle viciós en què es veu immersa, estafant els immigrants legals i explotant els sensepapers.

Dissabte 3 de febrer / 22.00 h

Dimecres 7 de febrer / 21.30 h

The Spirit of '45 *El espíritu del 45*. 2013

Gran Bretanya. VOSE. 94'. Projectió en DCP.

Documental que analitza l'esperit del nou socialisme britànic de postguerra (1945-1951), que va ser desmantellat a partir del 1979 pels governs de Margaret Thatcher. El film combina valuosíssimes imatges d'arxiu amb entrevistes a líders sindicals, polítics, pensadors i testimonis d'aquestes transformacions politicosocials. "El film permet entendre, amb claredat meridiana, el que guanya una societat amb l'extensió dels seus serveis públics, i com acaba mutilant l'ànima col·lectiva la voracitat privatitzadora que ara mateix ens està convertint en repetició de la jugada dels qui van patir els millors anys de Margaret Thatcher" (Jordi Costa).

Diumenge 4 de febrer / 19.30 h

Dijous 8 de febrer / 17.00 h

Ae Fond Kiss *Sólo un beso*. 2004

Int.: Atta Yagub, Eva Birthistle, Ahmad Riaz, Shamshad Akhtar. Itàlia-Gran Bretanya-Espanya-Alemanya. VOSE. 108'

Solo un beso és una història d'amor en què la intensitat del vincle entre Casim i Roisin contrasta fortament amb la desconfiança que la seva unió provoca en els seus respectius ambients. També és una pel·lícula sobre la identitat que és imposada irresponsablement a un individu per la seva pròpia família o la seva comunitat. Per al guionista i habitual col·laborador de Loach, Paul Laverty, és sorprenent la facilitat amb què etiquetem un noi com a "musulmà" o "catòlic" sense tenir en compte el que aquest noi pot pensar de la seva vida i la seva cultura. Laverty va decidir escriure una història sobre els vincles religiosos i tradicionals en conflicte amb els desitjos del cor, partint de dues experiències doloroses, els efectes de les quals, més o menys distants en el temps, estan clarament darrere el procés de creació de *Solo un beso*: la partició de l'Índia el 1947 i l'atemptat a les Torres Bessones de Nova York el 2001.

Dimarts 6 de febrer / 21.30 h

Dissabte 17 de febrer / 19.00 h

Bread and Roses *Pan y rosas*. 2000

Int.: Pilar Padilla, Adrien Brody, Elpidia Carrillo, Jack McGee, George López. Gran Bretanya-Espanya-Alemanya. VOSE. 110'

En un to documental molt convincent, Loach reconstrueix la vaga que el 1990 van dur a terme els treballadors de la neteja d'una oficina de Los Angeles. La majoria eren dones immigrants llatinoamericanes que lluitaven contra l'explotació de què eren víctimes. Davant les crítiques que acusaven el director de fer un cinema polititzat, Loach declarava: "Hollywood propaga missatges polítics de drete en quasi totes les seves produccions, encara que es dona per descomptat que aquest cinema és només d'oci i entreteniment".

Dijous 8 de febrer / 20.00 h

Diumenge 11 de febrer / 16.30 h

The Wind that Shakes the Barley *El vent que agita l'ordi*. 2006

Int.: Cillian Murphy, Padraic Delaney. Suïssa-Itàlia-Irlanda-Gran Bretanya-França-Espanya-Bèlgica-Alemanya. VOSC. 127'

Aquest film, guanyador de la Palma d'Or a Cannes, narra com la brutalitat anglesa a la guerra d'independència irlandesa va donar lloc a la creació de l'IRA. El film va rebre forts atacs per part dels mitjans britànics més conservadors. "Paul Laverty (guionista del film) i jo mateix vam qüestionar dues coses fonamentals per a la drete britànica. Primer, que l'Imperi Britànic no era una institució de caritat que es passejava pel món ajudant la gent pobre. I segon, que el problema d'Irlanda deriva de la colonització britànica, i no de dos bàndols irreconciliables perquè sí. Sembla que, si dius aquestes dues coses, molts es molesten" (Ken Loach).

Divendres 9 de febrer / 21.30 h

Dimecres 14 de febrer / 20.00 h

The Angels' Share *La part dels àngels*. 2012

Int.: Paul Brannigan, Roger Allam, John Henshaw, William Ruane, Daniel Portman. Itàlia-Gran Bretanya-França-Bèlgica. VOSE. 101'

Robbie és un jove pare de família de Glasgow que no aconsegueix escapar del seu passat delictiu. El destí l'uneix amb Rhino, Albert i la jove Mo quan, com ells, evita per poc la presó tot i que rep una pena de treballs socials. Henri, l'educador que els han assignat, es converteix aleshores en el seu nou mentor i els inicia en secret... en l'art del whisky! Una faula proletària sobre l'impacte de la crisi en la joventut europea a la qual Ken Loach i el seu guionista habitual, Paul Laverty, donen un toc d'humor i optimisme a partir d'un títol que fa referència a la part del whisky que s'evapora durant la destil·lació.

Dimarts 13 de febrer / 20.00 h

Diumenge 18 de febrer / 19.00 h

La crítica ha dit...

Recull de crítiques d'alguns dels films que formen part del cicle

I, Daniel Blake. 2016

Torán, Joaquín. *Resonancias en el alma y en el corazón*. “Dirigido por” núm. 470, (oct. 2016), pàg. 33.

Ken Loach havia decidit penjar les botes l'any 2014, després de rodar *Jimmy's Hall*, biografia sobre l'activista irlandès homònim. Però la seva ràbia contra les polítiques *tories* el va portar a replantejar-se la seva retirada i rodar, una vegada més, una pel·lícula compromesa, amb un guió del seu habitual Paul Laverty: “No espero que David Cameron vegi aquest film”, va dir enfadat. En efecte, *I Daniel Blake* (2016) és una bufetada tremenda i gens subtil contra les retallades socials.

La història té per protagonista a Daniel Blake (interpretat pel còmic i monologuista Dave Johns), un fuster de 59 anys que es veu obligat a jubilar-se forçosament a causa d'un infart. Blake, amb pocs recursos econòmics, comença les gestions per sol·licitar una pensió per incapacitat que li serà denegada (el servei, externalitzat, és gestionat per una empresa privada subcontractada pel govern, i la seva única finalitat sembla ser posar tota mena de traves per a no avançar els diners). A causa dels seus deutes, intenta sol·licitar una pensió per desocupació. Durant aquest procés coneix Katie (Hayley Squires), mare soltera amb dos fills i molt propera al llindar de la pobresa.

I, Daniel Blake, com altres pel·lícules del realitzador, se sent a flor de pell. Tracta temes que ens són tan propers (la pobresa i l'austeritat) que és impossible, si tenim un mínim d'humanitat, que no ens commogui. Loach i Laverty no tenen cap desig de maquillar la realitat o adornar-la amb flors. El seu estil és descarnat. També és cert que el llargmetratge és una mica moralista i que el missatge de denúncia s'imposa a la trama o als seus personatges, però tampoc s'ha d'oblidar que el tàndem creatiu és un dels pocs, per no dir l'únic, a atrevir-se a posar rostre i veu als desfavorits. *I, Daniel Blake* és un document que no pretén oblidar les víctimes, que són els marginats del sistema.

Loach defensava el seu retorn com “una petita història sobre milions de persones i sobre un mateix”, de la qual esperava “connectar amb la gent”. *I, Daniel Blake*, parla de les misèries de les persones que intenten sobreviure. Perquè tal com deia Loach: “No és accidental que els pobres siguin castigats per estar a l'atur. Aquest és el projecte (dels conservadors), aquest és l'objectiu, és el que ha de passar, ja que el seu model de societat produeix desocupació i si la gent qüestiona aquest model està acabada”. Per aquest motiu, Loach i Laverty mostren d'una forma tan clara la deshumanització administrativa, que tracta als aturats com si fossin “xusma”, com si la petició dels seus drets fos una gosadia imperdonable, i per aquest mateix motiu, la pel·lícula té el seu propi tempo, que es delecta en la contemplació de situacions orientades a enfortir el missatge. La més dura i crua d'aquestes situacions se situa entre les parets d'un banc d'aliments, el lloc de pelegrinatge de milers de persones afectades per les fortes retallades.

The Wind That Shakes the Barley. 2006

Lawrenson, Edward. *The crying of the wind*. "Sight & Sound", Vol. XVI, núm. 7, (July 2006), pàg. 46-47,83.

Durant més de 40 anys de carrera, Ken Loach ha estat fidel habitualment a fer films que ens fan qüestionar els problemes del dia a dia. Des de reptar aspectes de les polítiques de govern del Regne Unit (*Hidden Agenda*, 1990), a apuntar les desigualtats a través de drames socials, com a *Sweet Sixteen* (2002). Els seus films tenen una força persuasiva similar a la del periodisme d'investigació. A cada projecte li brinda un estil commovedor propi, una urgència dramàtica i és com un regal per a valents i malalts d'emocions crues (un barreja inusual al cinema britànic) i és oblidat pels que desmereixen la seva feina dient que és simplement polèmic.

Però a *The Wind That Shakes the Barley* (2006), el toc de Loach com a assagista i dramaturg és menys veraç. Situat a l'any 1920 durant la guerra de guerrilles entre els voluntaris republicans que defensaven la independència d'Irlanda contra les forces armades britàniques, parla de les males relacions d'Irlanda i el Regne Unit. El protagonista és Damien (Cillian Murphy) un jove doctor que abandona els seus plans de treballar a Londres per lluitar en el conflicte armat al costat del seu germà Teddy (Pádraic Delaney). El film genera una inevitable controvèrsia, com a mínim per als espectadors del Regne Unit que prefereixen no recordar les brutalitats colonials que va cometre el seu país.

The Wind That Shakes the Barley ens fa enfadar. Les seves seqüències inicials ens mostren els soldats britànics que maten a cops a un jove pagès irlandès per negar-se a identificar-se, i així mostra de manera immediata la violència dels ocupants. En una escena claustrofòbica, a Teddy li arranquen les ungles en una presó militar britànica. Més tard, diversos *Black and Tans*, els mercenaris pagats per a acabar amb el moviment separatista, abusen de manera violenta de la núvia de Damien, Sinead (Orla Fitzgerald); l'escena és encara més dura, ja que és observada des de la llunyania per Damien i els seus camarades.

El director ja havia tractat crims comesos contra els que lluitaven per la seva llibertat a *Carla's Song* (1996) i *Land and Freedom* (1995), sense mostrar les emocions de la repressió colonialista. En aquest film troba moments de reflexió en paisatges idíl·lics. Des del bosc on es troben Damien i Sinead, amb un camí envoltat de brillants falgueres, fins a les muntanyes on els voluntaris entrenen mentre bufa un fort vent. Barry Ackroyd, el director de fotografia, captura la bellesa del paisatge, que sembla donar-li certa dignitat al conflicte nacionalista.

Això mostra la bona cara de la causa republicana, però la lluita interna dins del moviment quan hi ha converses amb els britànics demostra una altra cara. Cillian Murphy, en una actuació plena de convicció i carisma, mostra a Damien com a defensor dels ideals progressistes de James Connolly, un dels líders de la revolta de 1916, mentre que Teddy es mostra favorable a l'oportunitat de guanyar una autonomia limitada que els oferiria el tractat anglo-irlandès de 1921. Hi ha un llarg debat sobre els beneficis del tractat i les conseqüències d'abandonar les bases del socialisme i republicanisme, com veiem també en extensos debats a *Land and Freedom*. Però mentre que a la guerra civil espanyola de Loach hi ha escenes absorbents, les escenes equivalents en aquest film són més seques i pamfletàries, amb frases com “tot el que estem canviant és l'accent dels qui tenen el poder i el color de la bandera”, encara que siguin dites per un més que creïble Murphy.

The Wind that Shakes the Barley

Riff-Raff. 1991

Bernal, Jordi. *Riff-Raff*. “Dirigido por”, núm. 348, (sept. 2005), pàg. 82-83.

Ken Loach, un director que no sempre ha sabut esquivar amb fortuna la denúncia maniquea, entra de ple en el retrat veraç d’uns aturats que viuen en/de la precarietat. Inici de *Riff-Raff* (1991): pla d’unes rates corrotejant en un descampat ple de runes i brossa. El cosmonauta adverteix que no anirà errant per l’estratosfera, sinó que la seva pista d’aterratge seran els suburbis d’una societat en crisi. No cal dir que ens trobem en plena època de Margaret Thatcher i a Anglaterra hi ha tres milions d’aturats, dels quals dos-cents cinquanta mil pertanyen al sector de la construcció. El cosmonauta sap que està integrat en una tradició cinematogràfica on el pes de la crítica social no ha estat intranscendent. En la seva nuca esbufega la ira d’una generació d’escriptors i cineastes que va fer del còctel de la nova onada francesa, el Neorealisme italià i els incipients corrents *underground* en el cinema d’extraradi hollywoodià, una original manera de fer cinema anomenada Free Cinema. Amb aquest muntatge, el cosmonauta construeix la història d’uns personatges en construcció.

De les rates camusianes movent-se en el solar, passem al diàleg d’un grup de treballadors que inicien la seva primera jornada laboral com a treballadors de la construcció. Alguns ja han treballat en el sector, d’altres s’agafen a l’oportunitat com una manera més o menys ràpida de fer diners per fugir de l’escassetat. Cadascun d’ells està ideat per representar un tipus de classe obrera en el seu sentit de lumpen-proletariat. Queda clar des del principi que ser despatxat o no està constantment penjant d’un fil, i que hi ha feina per a avui però no se sap res del demà. Així, la narració avança en una acumulació de situacions que reflecteixen la quotidianitat d’uns homes que busquen la supervivència. Cal dir que, tot i la llunyania espai-temps, l’actualitat de les situacions és més que significativa. Juntament amb la precarietat laboral, no falta el tractament de la inseguretat a la feina, així com els problemes d’habitatge. De fet, els treballadors es converteixen en okupes accidentals quan entren a viure en uns pisos abandonats i de construcció recent. Els episodis, doncs, se succeeixen en un fi i subtil argument sense declamacions però amb una contundència aguda i punyent. Ajuda el to de comèdia que en cap moment es perd entre suavitzades fugues sense fi al més pur estil *Full Monty* (Peter Cattaneo, 1997).

L’altra cara còmica de la realitat sempre apareix tenyida de la causticitat sarcàstica del cínic i el desesperat. Sense anar més lluny, els discursos encesos i sindicalistes d’un dels treballadors (que són ridiculitzats amb gràcia escèptica pels seus companys) li costaran el relleu immediat. O l’escena d’un treballador de raça negra que se’n vol anar a viure a l’Àfrica perquè les guies turístiques de les agències de viatges li prometen una terra de sol, plaer i menjars exòtics. El cosmonauta, tot i això, mou a la perfecció els recursos psicològics del col·lectiu. La picaresca dona pas a la solidaritat, que no és tractada com una bondat inherent a la classe obrera (segons dictamen del pamflet progressista) sinó que respon a l’escapatòria que tots busquen en els altres per no enfonsar-se en el naufragi.

Hidden Agenda. 1990

Castro, Antonio. *Agenda Oculta. Una admirable pel·lícula política*. “Dirigido por”, núm 198, (enero 1992), pàg. 54-56.

Tots els mètodes són vàlids per aconseguir els objectius, des de la calúmnia a la intoxicació, passant pel xantatge i la intimidació, sense descartar l'assassinat. En la pel·lícula, hi ha tres representants d'aquesta concepció estesa que “la democràcia també s'ha de defensar en els desaigües” –quan està clar que en desaigües i clavegueres l'única cosa que passa és que un acaba enfonsat en aigües fecals–. La imatge professional del cap de la policia Brodie (Jim Norton), que justifica tots els mètodes en la seva creuada personal contra l'IRA, perquè aquesta organització també assassina policies. La del polític dur, Alec Nevin (Patrick Kavanagh), per a qui la consecució i el manteniment del poder està molt per sobre de qualsevol altra consideració, i la més enigmàtica, de Sir Robert Neil (Bernard Archard), que justifica les tortures, els assassinats o la conspiració, en funció de la seva eficàcia –torturant detinguts es poden salvar vides humanes; impeding que els laboristes aconseguixin el poder es pot salvar l'economia de la nació i acabar amb el poder dels sindicats–. Davant d'aquesta manera de pensar hi ha la postura de Kerrigan (Brian Cox), policia amb fama d'incorruptible, enviat des de Londres per investigar els fets –i mitjançant la seva mediació l'espectador anirà descobrint els fets i els personatges que mouen els fils de tot l'entramat– i la seva postura s'anirà modificant, des d'afirmar que seguirà fins al final passi el que passi, fins a la seva última decisió de castigar els executors materials del crim, però deixant en llibertat als veritables culpables, els que van donar les ordres, i ignorar tots els fets relacionats amb una cinta que ha costat la vida –com a mínim durant el transcurs del film– de tres homes: Paul, Molloy i Harris.

Davant d'aquells qui opinen que es tracta d'un film sobre l'IRA i les seves modalitats de lluita contra l'exèrcit i la policia britànica, jo crec –i la pel·lícula ho corrobora considerant els mètodes policials contra l'IRA com una conseqüència o derivació de la teoria que és lícit qualsevol abús de poder per “defensar” les institucions– que allò que Loach intenta plantejar és una reflexió sobre els límits de la verdadera democràcia. Que allò que es coneix com “defensar la democràcia en els desaigües” no és més que una forma més o menys subtil de subvertir la democràcia duta a terme precisament per aquells que estan obligats a defensar-la i que, en realitat, el que estan intentant fer és defensar els seus privilegis, argumentant que els seus actes no estan subjectes a les mateixes normes que les de la resta de ciutadans. No deixa de ser curiós que com més particular és un film més general és el seu abast. Loach es refereix en tot moment a fets ocorreguts a Gran Bretanya i Irlanda, però tot el film és perfectament traslladable al nostre país, i les equivalències són tan elementals que estan a l'abast de qualsevol.

Cinematogràficament el film és d'una precisió total. En escasses ocasions s'ha sentit la sensació de veracitat que respiren les imatges d'un Belfast envaït militarment, i en escasses oportunitats un director ha estat capaç d'ajuntar els esforços d'actors professionals i d'altres que mai abans s'havien posat davant d'una càmera amb tanta perfecció. La realització del film és absolutament funcional, però Loach aconsegueix trobar el pla que confereixi major força a l'escena que ens mostra.

La sensació final de la pel·lícula és d'absoluta desolació. Desolació per les enormes implicacions d'un engranatge davant del qual l'individu està inerm. Primer per falta d'informació i després per desproporció de forces. Aquí la pel·lícula és subtil, però inequívoca.

Hidden Agenda